

IRRINTZIEN HARROBIA

Ausartzeko teknikak landu dituzte Aulestin, transmisioa eten ez dadin

📁 KULTURA / Nerea GOTI

Bariku arratsalde da Aulestin. Laster hasiko da iluntzen eta oso jende gutxi dago kalean. Haurrekin dagoen guraso talde txiki bat dago herriko plazan. Liburutegiaren irekieraren zain daude gaztetxo bi; Irrintzi Topaketen hasierari itxaroten beste lagun batzuk, berandua-go jakin genuenez. Plaza horretan bertan, udal bulegoak hartzen dituen eraikinean dago herriko liburutegia, eta solairu batzuk gorago, ekitaldia hartuko duen udal aretoa. Ehun lagun ingururentzako jarlekuak dituen areto txiki bat da, eszenatokia, argiztapena eta soinu ekipoak dituen.

Bertan dira Irrintzi Topaketak, gutxitan ikusten den hitzordu horietako bat, bitxia, ez baitira oso ohikoak irrintziari eskainitako deialdiak. Jakingura piztuta, beraz, Aulestira joan da GAUR8, topaketa horien nondik norakoak bertatik bertara jarraitzea, eta tradizioaren transmisiotik harago joan den esperientzia bat aurkitu du. Era xume batean, belaunaldi berriei irakatsi die eta komunikazio tresna zaharraren erroetaraino joan da jarduera; "Erraiak" dokumentalaren proiektioaren bidez irrintziaren inguruan dauden sentimendu, testuinguru eta esanahi eta adierazpen ezberdinen azterketaraino. Izan ere, gaur egun jaiarekin lotzen dugu irrintzia, baina nabarmendu dutenez, guda, haserre, inpotentzia edota mina izan daitezke sorburu eta testuinguru.

Sorpresaz hartu dute prentsaren presentzia. «Ekitaldi xume bat izango da, irrintziak botatzeko ikastaroa egingo da lehenik, eta ondoren, 'Erraiak' irrintziari buruzko dokumen-

Euskal identitatearekin estuki lotuta, berezko ezau-garriak dituen irrintziaren inguruko topaketak egin berri dituzte Aulestin. Irrintziak botatzeko teknikak erakutsi dituzte herriko hiru irrintzilariren eskutik, belaunaldien arteko transmisioa elikatuz eta egile berrien harrobia handituz.

tala emitituko da», aipatu du Eli Azpiazu Aulestiko kultura zinegotziak, ekitaldiaren xumetasuna azpimarratuz, eta hau guztia zelan sortu zen galdetuta, kontatu du Ainara Ituiñoren proposamena izan zela «irrintziari bultzadatxo bat ematea». «Horri heldu eta udaletik lagundu dugu gauzatz», gaineratu du.

Aulestin, irrintzi lehiaketa egiten dute Santa Eufemi jaie-

tan, baina irrintziaren presentzia herrian data horietara mugatzen dela diote. Horren aurrean, asmoa zen interesa izan zezakeen herritar gehiagorengana zabaltzea, hurrengo belaunaldiei transmititu eta irrintziari «lekua eta segida ematea», azaldu du.

Bide horretan, eskolaren bidez ume guztien etxeetara helarazi zen hitzorduaren gainera informazioa, eta «edozein

adinetako norbanakoei ere egin zitzaien gonbita», zehaztu du. Ez dugu oraindik esan, baina aulestiarrek dira ekimean "irakasle" gisa parte hartzen duten hiru irrintzilariak: Nerea Agirre, Lorea Zarragoi-koetxea eta Ainara Ituiño.

Korro batean jarrita hasi dira lehen azalpenak. Gorputzaren jarrerak duen garrantzia azaldu du Ituiñok: «Aurrera begira, paparra kanpora» azaldu die txikienei. Arnasketa da kontuan hartu beharreko bigarren urratsa, ez baita erraza.

Aipatu du Ituiñok bakoitzak era batera egiten duela eta, batzuek bularrarekin hartzen dutela, baina sabelean gordetzen dutela airea beste batzuek, biek... Bakoitzari errazen egiten zaiona erabiltzea da aholkua, eta eskua buruan jartzea go mendatzen du, irrintzia sentitzeko. Praktikara eraman dute

Irudian, Aulestiko Udalak antolatutako irrintzi ikastaroa.
Marisol RAMIREZ | FOKU

azaldutako hori, zaharrenetik adin txikienera, hiru irrintzilarien laguntzarekin.

Hirurak daude korroan, azalpen bat edo beste ematen, eta aurrean, hamar haur eta lau heldu inguruk hartzen dute parte ikastaroan. Ez diote barre egiteari utzi. Ez da oso egoera arrunta helduak eta haurrak batera ikasle aritzea, ezta herriko lagunak aurrean lehen irrintzi bat bota behar izatea ere. Saihestezina den gonbidatu ikusezin handi bat dago korroaren erdian, lotsa, irrintzilarien etsai nagusia dena, ahots guztien arabera. Irrintziak izan behar duen egitura ere azaldu dute Agirrek, Ituiñok eta Zarragoikoetxeak. Azalpenen arabera, arnasketa zabal batekin abiatzen da irrintzia, eta arnasketa horren barruko bultzada batekin hasten da doinuak. Oihua denbo-

Ausartzeko teknika eta aholkuak eman dituzte irrintzilariak: ordu erdiko saioa arnasaldia kontrolatzen irakasteko non lotsa kentzea da bota beharreko harresi handiena

Irrintzien transmisioan laguntzeaz gain, publikoki irrintziak botatzen jende gehiago animatzea da heburua, testuingurua edozein dela kultura gori gorde dadin

ran eustea da gakoetako bat, baita amaiera bat ematea ere, era ezberdinetakoa izan daitekeena, baina irrintziak amaiera behar du, nabarmendutakoaren arabera.

Eztarria berotzeko ariketa kolektiboak egin dituzte, denek batera, dezibelen markak hautsiz; eta banaka, irrintzilari gisa estreinaldia eginez. Txikien eta helduen ahaleginak txalotu dituzte, publikoaren

Lehen irrintziak entseatzen Aulestin, elkarri bizkarra emanda.
Marisol RAMIREZ | FOKU

aurrean ez baita erraza izatea askatzea eta irrintzika hastea. Gaitasun hori ere eginez entrenatzen dela diote. Horregatik, laguntzeko nahian edo, bizkarra emanez hasi dira lagunak irrintziak botatzen.

Panderoaren doinuak lagunak egin dute beste erronda bat, eta hobetzen joan dira, irrintzilari txikiak batez ere. Ikastaroari amaiera emateko, udaletxeko leihoak zabaldu eta kanpora bideratu dute ikasitakoa, ekimenaren helburua bera betez, irrintzilari berriei plazarako bidea erakutsiz.

Agirrek, Ituiñok eta Zarragoikoetxeak ez zuten irrintziak botatzeko ikastarorik izan. Batzuek etxean zuten ikusita, eta era naturalean jarraitu zuten ama-amamaren ohitura; beste batzuentzat kalea izan da eskola, gogoia eta nahia. «Botatzen ikasten da

eta bota ahala gero eta hobeto egiten duzu», dio Agirrek.

Lehen esperientzia horretaz ari garela, topaketa jarraitzen ibili den Ane Uriartek kontatu du etxean urte zaharrenean botatzeko ohitura dutela. Urte batean argia joan zen urteko azken gauean, aitzak irratia piztu eta 12 kanpai-hotsak katilu batekin jo zituen, eta era espontaneo batean hasi omen ziren irrintzika ama, ahizpa eta hirurak, bata bestearen atzetik. Ordutik, irrintziak botatz ematen diote ongietorria urte berriari. Kontakizun hori sortu da, eta erantzun sorta bat izan du irrintziak botatzen diren testuinguruaren inguruko galderak: jaiak, erromeriak, lagun artekoak... aipatu dira nagusiki, eta basoa agertu da, puntu berezia omen duelako mendian irrintzia botatzeak.

BAT-BATEKOA BAINA EZ EDONOLAKOA

Inprobisazio ukitu handi bat dauka irrintziak, barrutik sortzen den hori, doinua, tinbrea... aldatzen dira, baina egitura finko bat gorde du. «Irrintzi baten egiturak hasiera bat dauka, tarteko doinu bat, eta azkena. Doinu horrek tinbre ezberdinak izan ditzake, bira asko egin ahal dira, baina jarraitua izan behar du, ezin da moztu eta berriro hasi. Eta gero, amaiera da inportanteenetarikoa, zeren irrintzia oso polita eta luzea izan arren, azkenean behera egiten badu, ez bada mantentzen edo gorantz egiten badu, hor galdu egiten da», azaldu du Nerea Agirrek. Nabarmendu duenez, irrintziak «doinua, potentzia, tinbre polita eta azken puntu potente hori izan behar ditu».

Aulestiko topaketa hauek bezalako ekimenek duten garrantziaren inguruan galdetuta, hiru aulestiarrak deialdiaren

helburuekin bat etorri dira eta nabarmendu dute irrintzilari berriak behar direla. Ekitaldiok garrantzitsuak dira herrian irrintzilariak beti pertsona berdinak izan ez daitezen, eta tradizioaren transmisiorako duten balioa azpimarratu du Agirrek. «Garrantzitsuak dira ez galtzeko gure identitatearen parte den hori, ez dakigu noiztik datorren hizkuntza hori... Hori gal ez dadin eta bere horretan segida izan dezan, eta batez ere, txikieneke ikus dezaten eurek ere bota dezaketela».

Irrintziak emakumezkoen kontua diren ere komentatu dugu parte hartzaileekin. Diotenez, gaur egun emakume irrintzilari gehiago dagoela ematen du, edo gehiago animatzen dira akaso publikoki botatzen, baina gizonek ere botatzen dituztela adierazi dute. Izan ere, aipatu dute antzian ohikoagoa zela gizonen artean, eta historiak artzainen arteko komunikazioan kokatzen ditu oihu zaharren erroetako batzuk.

Ikastaro batekin abiatu zen Irrintzi Topaketa, eta irrintziaren jatorri, esanahi eta erroetara egin zuen bidaia ondoren, helduentzako bigarren parte batekin, "Erraiak" dokumentalarekin; hamarnaka irrintzilariaren parte hartzea duen Ekain Martinez de Lizarduy Stürtzen lana da.

Izenburuak berak dioen bezala, irrintziaren erraietara bidaiatzen duen ikus-entzunezkoak gogoeta eta interpretazio ezberdinak biltzen ditu 30 minutuko iraupena duen lanean. Izan ere, irrintzi baten inguruko neurketa eta haren analisi morfologikoa jasotzen ditu dokumentalak, harmonikoen morfologia eta sopranoen maila gaindi dezakeen frekuentzia altua azpimarratuz.

Aulestiko topaketan entzundako gogoeten ildo beretik, lanak jaso du nortasunarekin lotutako zerbait dela irrintzia, elkarrizketa izan daitekeela, baita bizipoza adierazten duen zerbait ere, edota, haserretik bota daitekeena. Lanak bildutako lekukotasun batek heriotzaren testuinguruan botatako irrintziak aipatzen ditu. Udal areto nagusian bildutako ikusleen artean, Nekane Akarregi ondarroarra dago, irrin-

Ezkerretik eskuinera, Nerea Agirre, Ainara Ituiño eta Lorea Zarragoikoetxea irrintzilari aulestiarrak.
Marisol RAMIREZ | FOKU

‘Erraiak’ dokumentalaren proiektzioaren harira, belaunaldiz belaunaldi honaino heldu zen oihu zaharrak gorde duen egitura zehatza azpimarratu dute topaketetan

«Berdin dio Azkoiti, Lazkao, Ondarroa edo Etxarrikoa izateak, denok daukagu argi zelan bota behar den, arnasa bakarra izan behar dela eta amaitu egin behar dela» adierazi dute

tzilaria eta dokumentalean bertan parte hartzen duen ahotsetako bat. Aipatu dio GAUR8ri gertuko pertsona baten hiletaren testuinguruan entzundako irrintzi bat dagoela ikus-entzunezko horren abiapuntuan. Bildutako testigantzen arabera, tristezia ere egon daiteke irrintzia botatze-
ra eraman gaitzaketen sentimenduen artean, edota une horretako espiritualitatearekin lotutako zerbait. Ituiñok azpimarratu du barne-barne-
tik atera eta «gauza asko transmititu daitezkeela» irrintzi baten bidez. Gogoratu du horrelako momentu bat bizi izan zuela aitaren heriotzan: «Handi-handi bat bota nion joaten laguntzeko».

Transmisiori begira, nabarmendu du Akarregik, Euskal Herri osoko irrintzilariak biltzen dituen lanak erakusten duenez, egitura zehatz bat gor-

detzen du. «Irrintziaren kasuan, transmisio bat egon da, eta berdin dio Azkoiti, Lazkao, Ondarroa edo Etxarrikoa izateak... denok daukagu argi zelan bota behar den, arnasa bakarra izan behar dela eta amaitu egin behar dela. Sagarrenak ez dira amaitzen, eta tonua ere ez da gurea bezain altua, baxuagoa da. Horrek esaten du zein ondo egin dugun transmisioa, guztiok egin dugu arnasa bakarra, eta bide horretan tonua gora edo behera joan daiteke, luzeagoa edo motzagoa izan, baina modu bat segitu dugu denok».

Lehen irrintzi topaketak izan dira Aulestin, eta datorren urtean «beharbada beste formatu batean jarraitu» ahal izango dute «irrintziari, ‘ijui-xe’ Aulestin, garrantzia eman eta ezkutuko irrintzilari gehiagorengana heltzen», adierazi du Azpiatzuk.